

ປະកາດສິ່ງມາຍຕີ ໃນຮູບກາສທີ່ ໔

ປີກຸຍ ພ.ຄ. ໒໓໔໔ ປີຮ່ວກ ພ.ຄ. ໒໓໔໕

ແລະ ປີຂລູ ພ.ຄ. ໒໓໔໖

ພິມພີເປັນອຸບຸສຸຣນີໃນງານພຣະຮາຊທານເພລິງຄ໌ພ

ຮວງອຳມາທຍ໌ເອກ ຫລາວພິຄຳສ໌ໂລທຸພຣຣຄ(ເປັລ໌໌ ເວນຸຈັນທຣ)

ພ ເສຣຸວັດມກຸຖຳພັຣິຍາຣາມ

ວັນທີ່ ໒ ຕຸລາຄມ ພຸທຣຄ໌ກຣາຊ ໒໕໑໒

ประกาศสงฆมาณัติ ในรัชกาลที่ ๔

ปีกุด พ.ศ. ๒๓๔๔ ปีชวด พ.ศ. ๒๓๔๕
และปีขลุ พ.ศ. ๒๓๔๖

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ
หลวงอำมาตย์เอก หลวงพิศาลไธยบรรด (เปล่ง เวยุจินทร)
ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม
วันที่ ๖ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๑๒

ประกาศตั้งฆาตไนรัชกาลที่ ๕

พิมพ์ครั้งแรก

ในงานครบศตมาหพระศัพพะเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระนเรศวรราช

พ.ศ. ๒๔๖๘

พิมพ์ครั้งที่สอง

ในงานพระราชทานเพลิงศพ ร่องอำมาตย์เอก
หลวงพิศาลโตหพรรค (เปล่ง เวณจันทร์)

พ.ศ. ๒๕๑๒

348.943
91711
2512
L. 4

พิมพ์ที่โรงพิมพ์สามมิตร ๕๑ ซอยทิพยวารี บ้านหม้อ พระนคร
นางกิมเตียง สุวรรณประทีป ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๒

29 ส.ค. 2541

457103

คำนำ

ในงานพระราชทานเพลิงศพ รองอำมาตย์เอก หลวงพิศาลโศภพรรค (เบ่ง
เวณจันทร์) ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม กำหนดวันที่ ๒ ตุลาคม พุทธศักราช
๒๕๑๒ นายด้งก เวณจันทร์ ผู้เป็นบุตร ได้มาติดต่อกรมคิดป่ากร ขออนุญาต
จัดพิมพ์หนังสือเรื่อง ประกาศสั่งขานต์ในรัชกาลที่ ๕ ปีกุน พ.ศ. ๒๓๙๔ มีชวด
พ.ศ. ๒๓๙๕ และปีชวด พ.ศ. ๒๓๙๖ เพื่อแจกเป็นอนุสรณ์ในงานนี้ กรม
คิดป่ากรยินยอมอนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ตามความประสงค์

ประกาศสั่งขานต์พิมพ์ในเล่มนี้ ต้นฉบับเป็นสมุดไทยดำ เขียนตอนต้น
รัชกาลที่ ๕ ตั้งแต่ปีกุน ตรีศก พ.ศ. ๒๓๙๔ อันเป็นบทพระบาทสมเด็จพระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ตรึงถึงถวญราชสมบัติ และปีชวด ปีชวดต่อมาอีก ๒ ปี รวม
เป็นประกาศสั่งขานต์ ๑๑ ฉบับด้วยกัน ก็มีประกาศกระแสพระบรมราชโองการ
และหมายรับสั่งรวมอยู่ด้วย สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
ทรงอธิบายไว้ในฉบับพิมพ์ครั้งแรกว่า ตั้งแต่ทางล้านนทรวบรมเข้าในฉบับนี้
ดูเหมือนจะเป็นหมายรับสั่งประกาศเจ้าคณะวัดพระเชตุพน ฯ ครึ่งสมเด็จพระมหา
สมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส มีรับสั่งให้แจ้งกระแสพระบรมราชโองการ
และหมายรับสั่งนั้น ฯ ไปยังพระอารามหลวงทงปวง เรื่องประกาศสั่งขานต์ใน
รัชกาลที่ ๕ นี้ ได้พิมพ์เผยแพร่เป็นครั้งแรก ในงานครบศตมาหพระศพ พระเจ้า
บรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ เมอ พ.ศ. ๒๔๖๘ ด้วยเหตุที่เรื่องราวซึ่ง
ปรากฏในประกาศสั่งขานต์นี้ มีเรื่องน่ารู้ที่น่าสนใจอยู่หลายอย่าง เจ้าภาพในงาน
พระราชทานเพลิงศพนี้ จึงได้จัดพิมพ์ขึ้นเผยแพร่อีก นับเป็นการพิมพ์ครั้งที่สอง

อนึ่ง ในการจัดพิมพ์ครั้ง เจ้าภาพได้เรียบเรียงประวัติ รองอำมาตย์เอก หลวงพิศาลไธหพรค (เปล่ง เวณจันทร์) ผู้วายชนม์ ให้พิมพ์ไว้ต่อจากคำนำน กรมศิลปากรขออนุโมทนาในกุศลราศีกษณานุปทาน ที่เจ้าภาพได้จัด บำเพ็ญอุทิศแด่ รองอำมาตย์เอก หลวงพิศาลไธหพรค (เปล่ง เวณจันทร์) เป็นปีที่ปฏิฐานธรรม และได้ให้พิมพ์หนังสือเล่มนี้ แจกจ่ายเป็นกุศลสาธารณ- ประโยชน์ ขออำนาจกุศลทั้งปวงจงเป็นพลวปัจจัยสั่งเสริมให้ รองอำมาตย์เอก หลวงพิศาลไธหพรค (เปล่ง เวณจันทร์) ผู้วายชนม์ ประสพแต่อิฏฐคุณมณูญผล ตามควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพ สมดังเจตจำนงของเจ้าภาพทุกประการ เทอญ.

กรมศิลปากร

๑๘ กันยายน ๒๕๑๒

รองอำมาตย์เอก หลวงพิศาลโลหพรค
(เปล่ง เวณจันทร์)

ชาติ ๑๖ กรกฎาคม ๒๔๒๕

มรณะ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๑๒

คำปรารภของเจ้าภาพ

จุดประสงค์และความมุ่งหมายในการพิมพ์หนังสือ แจกในงานฌาปนกิจศพ โดยทั่วไปนั้น มุ่งหมายเพียงให้เป็นอนุสรณ์แก่ผู้ล่วงลับไปแล้วเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการจุดพิมพ์หนังสือเรื่องประกาศสั่งมาณัติในรัชกาลที่ ๕ เดิมนักมีความมุ่งหมายเช่นเดียวกัน แต่ทนอกเหนือไปจากนั้น เจ้าภาพมีจุดประสงค์จะปฏิบัติให้เป็นไปตามความประสงค์ของคุณปู่ หลวงพิศาลโศภนพรค ขณะเมื่อยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งท่านได้ปรารถนาอยู่เป็นนิจว่า บรรดาญาติพี่น้องลูกหลานร่วมสกุล นับวันแต่จะห่างเหินขาดการติดต่อกัน เนื่องจากบางคนอยู่ห่างไกลกัน มีภารกิจในการประกอบอาชีพ ไม่ทราบว่าเป็นใคร (เพราะไม่ได้รับการแนะนำ บอกเล่าให้รู้จักจากญาติผู้ใหญ่) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่นามสกุล “เวณจันทร์” ซึ่งเป็นสกุลที่ได้รับพระราชทานไปใช้ผิดพลาด เช่น เขียนนามสกุลมีการันต์ เป็นต้น จึงใคร่จะบอกกล่าวให้บรรดาญาติพี่น้อง ลูกหลานได้ล่วงรู้ถึงความวิตกหังโย ขอให้ญาติทั้งหลายภาคภูมิใจในสกุล รักใคร่ปรองดองนับถือกันในระหว่างผู้ร่วมสกุล ไม่ถือเอาถือเรา ใคร รวยใครจน หรือใครจะมีหน้าตามเกยรตักว่ากัน

ดังนั้น ในการจุดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ จึงมีความมุ่งหมายอยู่ถึง ๓ ประการ คือ

๑. เพื่อเป็นอนุสรณ์
๒. เพื่อให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้ล่วงลับ โดยได้พิมพ์ประวัติผู้สืบสกุลไว้โดยสังเขป
๓. เพื่อเป็นวิทยาทาน

(๒)

ฉะนั้น ประโยชน์และความลำบากที่จะเกิดแก่ผู้ได้รับ และอ่าน
หนังสือเล่มนี้ ขออุทิศให้เป็นกุศลแด่ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของคุณปู่ เพื่อถ่วงชั่ง
ความเกษมสุขในดัมปราภพด้วย เทอญฯ

ทิวแสง เวณจันทร์

ชีวประวัติ

รองอำมาตย์เอก หลวงพิศาลโลหพรุค (เปล่ง เวณจันทร์)

หลวงพิศาลโลหพรุค นามเดิม เปล่ง เกิดที่บ้านคลองวัดบริวาร ตำบล
บางโพธิ์บาง อำเภอยานนาวา จังหวัดพระนคร เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม
พ.ศ. ๒๔๒๕ ชน ๑ ค่ำ เดือน ๘ ปีมะเมีย เป็นบุตรคนที่ ๕ ในจำนวน ๕ คน
ของนายไผ่ และนางแดง เวณจันทร์ คือ

๑. นางช้อย คีตปศุ

๒. นายเข้ม เวณจันทร์

๓. นายเจิม เวณจันทร์

๔. ถึงแก่กรรมเมื่อยังเยาว์

๕. หลวงพิศาลโลหพรุค (เปล่ง เวณจันทร์)

เมื่อเยาว์วัย บิดาและมารดาได้ถึงแก่กรรมทั้ง ๒ ท่าน หลวงพิศาลฯ จึงอยู่
ในความอุปการะของนายขำ เวณจันทร์ ผู้เป็นอาคนที่ ๑ ซึ่งได้นำไปฝากไว้กับท่าน
พระมหาโชติ วัดราชบูรณะ (วัดเดียว) เพื่อรับการศึกษาวิชาหนังสือไทย โดย
ได้เข้าเรียนที่โรงเรียนในวัดนั้นเป็นเวลา ๔ ปี แล้วจึงลาออกจากวัด เข้าศึกษาต่อ
ที่โรงเรียนเอี่ยมมดัก* ปากคลองวัดหลวง อำเภอพระประแดง จังหวัดธนบุรี จน

* ท่านเจ้าของโรงเรียนเอี่ยมมดัก เป็นนายอากร มีฐานะร่ำรวย มั่งคั่งสมบูรณ์มาก
เรียกว่าเป็นเศรษฐีของตำบล และบ้านที่ท่านอยู่ เป็นบ้านเดี่ยวที่ปลูกเป็นตึก จึงได้รับฉายาว่า
“เอี่ยมตึก” ท่านมีเงินมากจนไม่รู้จะทำอะไร จึงใช้เงินนั้นมาสร้างโรงเรียน และจ้างหาครูมาสอน
เป็นการส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็กในละแวกนั้น โดยไม่เสียค่าเล่าเรียน

(๔)

สอบไล่ได้ประโยค ๓ ชั้น ๓ เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๐ ขณะนั้นม
อายุได้ ๑๗ ปี.

ในปี พ.ศ. ๒๔๕๐ นี้เอง หลวงกลางภักดี กรมการเมืองนครชัยศรี
ญาติทางฝ่ายมารดาผู้มั่งคั่งได้พาไปถวายตัวเป็นมหาดเล็ก ต่อสมเด็จพระ
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ซึ่งขณะนั้นทรงดำรงตำแหน่งเป็นเสนาบดี กระทรวง
มหาดไทย ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เนื่องจาก
จากท่านหลวงกลางภักดีมีความคุ้นเคยในทางราชการมากกับพระองค์ท่านได้
ในกรมฯ ได้ทรงพระกรุณาตั้งเข้าศึกษาในโรงเรียนมหาดเล็กหลวงจุลจอมเกล้า*
ซึ่งพระองค์ท่านเป็นผู้บัญชาการโรงเรียนนี้ด้วย และมีพระยาวังสุตรีผู้รักษาดู
รองผู้บัญชาการ แต่เนื่องจากนายเปล่ง มีความประสงค์อยากจะทำงาน จึงหลุดเด็ด
ในกรมฯ ขอลาออกจากโรงเรียนในขณะเมื่อเรียนอยู่ห้อง ๕ (ตามหลักสูตรมี ๖
ห้อง) ซึ่งทรงอนุญาต และบรรจุเข้ารับราชการในกระทรวงมหาดไทยในตำแหน่ง
รองเสมียนเวรพิเศษ อันเป็นหน้าที่เลขานุการของพระองค์ (พระวรวงศ์เธอ พระ
องค์เจ้า จรูญศักดิ์ กฤดากร เป็นเลขานุการ) เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๕
อันเป็นการเริ่มต้นชีวิตราชการตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา.

* โรงเรียนนี้ นอกจากจะสอนวิชาภาษาไทย การทำนวดตามธรรมเนียมแล้ว นักเรียนต้อง
เรียนวิชา ถวายอยู่งานพระเจ้าแผ่นดิน เป็นประจำด้วย บรรดานักเรียนโรงเรียนนี้ เมื่อสอบไล่ได้
สำเร็จตามหลักสูตรแล้ว ตามระเบียบจะต้องเข้าเฝ้าถวายตัวเป็นมหาดเล็กหลวง แล้วส่งไปรับ
ราชการยังต่างจังหวัด ในตำแหน่งมหาดเล็กกรายงาน รับพระราชทานเงินเดือนๆ ละ ๘๐ บาท
(ต่อมาโรงเรียนนี้ ได้เปลี่ยนนามเป็น โรงเรียนข้าราชการพลเรือน)

(๕)

ตำแหน่งหน้าที่ราชการ

๑	ตุลาคม	๒๔๔๕	เป็น	รองเล็มิย่นแวงวักเค็ช	
๑	กุมภาพันธ์	๒๔๔๖	เป็น	เล็มิย่น	
๑	มิถุนายน	๒๔๔๗	เป็น	รองแวง	แผนกต่างประเทศ
				กระทรวงมหาดไทย	
๑	กันยายน	๒๔๔๗	เป็น	เล็มิย่นแวง	กรมราชโหลหกิจ
				กระทรวงมหาดไทย	
๑	เมษายน	๒๔๕๑	เป็น	นายแวง	กรมราชโหลหกิจ
				กระทรวงมหาดไทย	
๑๒	กรกฎาคม	๒๔๕๒		กรมราชโหลหกิจย้ายตั้งกััด	จาก
				กระทรวงมหาดไทย	ไปขึ้นกับ
				กระทรวงเกษตราธิการ	ได้เล็อน
				ตำแหน่งเป็นนายงาน	กรมราช-
				โหลหกิจ	
๑	กันยายน	๒๔๕๗	เป็น	สมุห์บัญชี	กรมราชโหลหกิจ
				กระทรวงเกษตราธิการ	
๑	เมษายน	๒๔๖๗	เป็น	นายแวงชน ๑	กรมบัญชี
				กระทรวงเกษตราธิการ	
๑	มิถุนายน	๒๔๗๗	เป็น	หัวหน้าแผนกคั้ง	กรมการประมง
				กระทรวงเกษตราธิการ	

(๖)

๓ เมษายน ๒๔๗๘

ได้ขอลาออกจากราชการ (อายุ ๕๓ ปี
ยังไม่ครบเกษียณ)

เนื่องจากการปรับปรุงอัตราเงินเดือน
ใหม่ของรัฐบาล ทำให้เงินเดือน
ที่ได้รับใหม่ต่ำกว่าที่ ได้รับอยู่เดิมอันจะ
ทำให้เงินเบี้ยบำนาญที่จะได้รับเมื่อทำ
ราชการต่อไปจนครบเกษียณน้อยลง
ไป.

ต่อมาเมื่อได้รับอนุมัติให้ลาออก
ได้แล้ว ทางกรมการประมงได้จ้างไว้
เป็นข้าราชการวิสามัญ ในหน้าที่
ตำแหน่ง หัวหน้าแผนกคลัง ต่อไป
ตามเดิมอีก เนื่องจากกรมฯ ได้
พิจารณาเห็นว่า หลวงพิศาลโลห-
พรรค มีความซื่อสัตย์สุจริต ขำนิ
ชำนาญในวิชาการบัญชี และยังมี
สุขภาพร่างกายแข็งแรงอยู่ จึงได้รับ
ราชการในตำแหน่งนี้ ต่อมาจนครบ
เกษียณอายุราชการ

(๓)

- มีนาคม ๒๔๗๔

ผู้จัดการบริษัทประมงไทย (อดีต
อธิบดีกรมการประมง) ได้จ้างพิเศษ
ไปทำงานให้บริษัท ฯ ในตำแหน่ง
ต้มหมัก

การรับพระราชทานยศและบรรดาศักดิ์

๖	ตุลาคม ๒๔๕๓	เป็น	ขุนพิศาลโศภนพรค
๒๐	สิงหาคม ๒๔๕๔	เป็น	รองอำมาตย์ตรี
๑๗	กุมภาพันธ์ ๒๔๕๗	เป็น	รองอำมาตย์โท
๓๐	ธันวาคม ๒๔๖๔	เป็น	หลวงพิศาลโศภนพรค
๑	มกราคม ๒๔๖๖	เป็น	รองอำมาตย์เอก

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

๑. เหรียญบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ ๖
๒. เข็มเสือบ้าไอยราพต รัชกาลที่ ๖
๓. เบญจมาภรณ์มงกุฎสยาม
๔. เหรียญบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ ๗
๕. เบญจมาภรณ์ช้างเผือก

ยศและราชการพิเศษ

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๕ ระหว่างรับราชการเป็นรองเสนาบดีกรมการพิเศษ ได้
เกิดชบถงยวชนทมนตพวยพ ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่โต้ตอบเกี่ยวกับการ
ปราบชบถน นอกเหนือจากหน้าที่ราชการในตำแหน่งตามปกติ

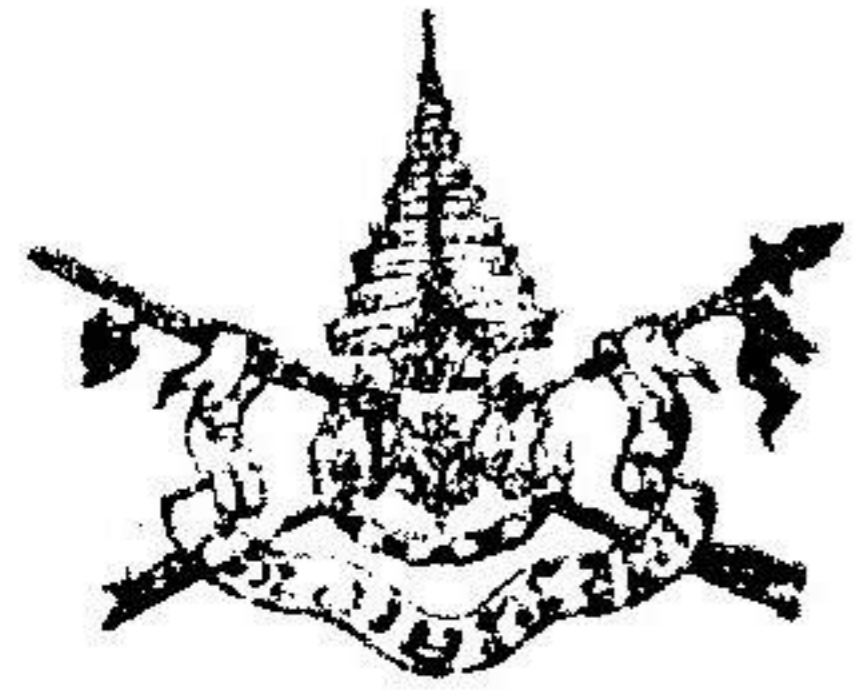
(๘)

๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ เป็น นายหม่อมตรี เต๋อบัวรักษาตินแดน
กรุงเทพ ฯ

การสมรส

เมื่อนายเปล่งอายุได้ ๒๓ ปี ได้ทำการสมรสกับนางแจ่ม ธิตาร้อยตรี
เจริญ สายสนธิ์ (แยกสายสกุลมาจาก “สนธิ์รัตน”) ณ วังวรดิศ ของสมเด็จพระเจ้า
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๘ มีบุตรธิดาด้วยกันรวม ๕ คน คือ

๑. นายดีสุดก เวณัจฉนทร
๒. นายมุกดา เวณัจฉนทร (ถึงแก่กรรมแล้ว)
๓. น. ส. วัคมี เวณัจฉนทร
๔. นายดีเพ็ญ เวณัจฉนทร (ถึงแก่กรรมเมื่อยังเยาว์)
๕. ส.ศ.อ. เบญจฉนัท เวณัจฉนทร

อินทนิล

ขอให้นามสกุลของ รองอำมาตย์โท ชูชีพ ด้วง ไล้ นพพรรค
 (เปล่ง) นายเวรกรรมราชไล้ทกิจ กระทรวงเกษตรธิการ
 ตามที่ขอมาขึ้นว่า "เวณจันทร์" (เขียนเป็นตัวอักษรโรมัน
 ว่า "Venuchandra") อันเป็นมงคลนาม

ขอให้สกุลเวณจันทร์มีความเจริญรุ่งเรืองสืบคง
 อยู่ในกรุงสยามชั่วกาลปาวสาช ๗๑%

พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
 วันที่ ๒๖ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๕๘

ประวัติ สกุล “เวณัจน์ทร”

เมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๔๕๘ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามสกุลแก่รองอำมาตย์โท ชุนพิศาลโดหพรรค (เปต่ง) ว่า “เวณัจน์ทร” ซึ่งเขียนเป็นอักษรโรมันว่า Venuchandra นับว่า ชุนพิศาลโดหพรรค (บรรดาศักดิ์ขณะนั้น) เป็นต้นสกุลเวณัจน์ทร โดยแท้ ดังนั้นเพื่อให้บรรดาญาติทั้งชายและสืบสายสกุล เวณัจน์ทร ได้ทราบประวัติบรรพบุรุษและสายสกุลโดยสังเขป จึงได้นำประวัติมาพิมพ์ลงไว้ ณ ที่นี้ คือ

บรรพบุรุษต้นสกุล “เวณัจน์ทร” นทานมีนามว่า **จันทร** มีภริยาชื่อนางอำ ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ตำบลวัดดอกไม้ อำเภอยานนาวา จังหวัดพระนคร มีบุตรธิดารวมทั้งสิ้น ๑๐ คน เป็นชาย ๕ หญิง ๕ อันนับเป็นผู้สืบสกุลชนบท ๑ คือ

ชั้น ๑

๑.	นายไผ่	เวณัจน์ทร	ภริยาชื่อนางแดง	เวณัจน์ทร
๒.	นายชำ	เวณัจน์ทร	ภริยาชื่อนางเอม	เวณัจน์ทร
๓.	นางวร	เวณัจน์ทร	ด้ามชื่อนายจ้อย	
๔.	นางสุด	เวณัจน์ทร	ด้ามชื่อนายแดง	
๕.	นางเหม	เวณัจน์ทร	ด้ามชื่อนายย้ง	
๖.	นายแพ	เวณัจน์ทร	ภริยาชื่อนางสายบัว	
๗.	นางชลิบ	เวณัจน์ทร	ด้ามชื่อนายคง	

(๑๒)

- ๘. นายพุ่ม เวณัจน์ทร ภริยาชื่อนางทองดี
- ๙. นายคด้อย เวณัจน์ทร ไม่ทราบนามภริยา
- ๑๐. นางพุ่ม เวณัจน์ทร สามีชื่อนายต๋ย

**ช
บ้าน ๒**

- ๑. นายไผ่ นางแสง เวณัจน์ทร มีบุตรและธิดารวมด้วยกัน ๕

คน คือ

- ๑. นางช้อย คีตปศุร
- ๒. นายเข้ม เวณัจน์ทร
- ๓. นายเจิม เวณัจน์ทร
- ๔. ถึงแก่กรรมแต่เล็ก ยังไม่มีนาม

๕. นายเปล่ง เวณัจน์ทร (หลวงพิศาลโศภนพรค)

- ๒. นายชำ นางเอม เวณัจน์ทร มีบุตรและธิดารวม ๒ คน คือ

- ๑. นางปรัก
- ๒. นายผิง เวณัจน์ทร

- ๓. นางวร เวณัจน์ทร นายจ้อย มีบุตรและธิดารวม ๔ คน คือ

- ๑. นายกวา
- ๒. นางอน
- ๓. นางนอม
- ๔. นางเปดอง

(๑๓)

๔. นางสุด เภณจันทร นายแสง มีบุตรและธิดารวม ๔ คน คือ

๑. นายเปี่ยม

๒. นางคำ

๓. นางทองดี

๔. นางเด็ก

๕. นางเหม เภณจันทร นายยัง มีบุตรและธิดารวม ๓ คน คือ

๑. นายแจก

๒. นางส้มฤทธิ

๓. นางขอม

๖. นายแพ เภณจันทร นางสายบัว เภณจันทร มีบุตรและธิดา
รวม ๖ คน

๑. นายสาย เภณจันทร

๒. นางผิน

๓. นางแปดก

๔. นางแจ่ม

๕. นายเอน เภณจันทร

๖. นายยง เภณจันทร

๗. นางชลิบ เภณจันทร นายคง มีบุตรธิดารวม ๒ คน คือ

๑. นางทองดี

๒. นางพร้อม

(๑๔)

๘. นายพุ่ม เวณัจน์ทร นางทองดี เวณัจน์ทร มีบุตรธิดา
รวม ๕ คน คือ

๑. นางชื่น ขวัญยืน
๒. นายทองคำ เวณัจน์ทร
๓. นางชม มีระเกตุ
๔. นายชิต เวณัจน์ทร
๕. นางอุณ

๙. นายคล้าย เวณัจน์ทร (ไม่ทราบนามภรรยา) มีบุตร ๑ คน
คือ

๑. นายด่าง เวณัจน์ทร
 ๑๐. นางพุ่ม เวณัจน์ทร นายต๋วย (ไม่ปรากฏมีบุตรชาย หญิง)
-

คำไว้อาลัย

วันเสาร์ที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๒ เป็นวันที่ลูกและหลานทุกคนได้สูญเสียครั้ง
สำคัญยิ่งในชีวิตเป็นครั้งแรก ทำให้ลูกหลานทุกคนมีความเศร้าโศกและหดหู่ใจ
อย่างที่สุดในชีวิต แทบไม่เชื่อและยังไม่อยากเชื่อจนทุกวันนี้ ทงทรวงอยู่เสมอคิดว่า
อาการป่วยของคุณพ่อนั้น ไม่มีอาการแสดงว่าจะหายได้เลย แต่ลูกหลานทุกคนไม่
อยากคิดเช่นนั้น แต่ในที่สุดคุณพ่อก็จากลูกหลานไปอย่างไม่มีวันกลับ จากไปโดย
กฎแห่งกรรมอันเป็นลัจธรรมที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

เมื่อคุณพ่อป่วยครั้งแรกเริ่มด้วยการเป็นหวัดและมีอาการไอหนัก ถูกได้รับ
หมอมารักษาที่บ้าน จนโรคไอของคุณพ่อหายขาด เมื่อหายจากอาการไอ คุณพ่อก็
เริ่มรับประทานอาหารไม่ได้เป็นเวลาประมาณ ๗-๘ วัน พวกลูกหลานจึงได้ปรึกษา
กันให้เปลี่ยนหมอใหม่ ซึ่งหมอได้ส่งให้ส่งโรงพยาบาลด่วน ในคืนวันที่ ๕ มิถุนายน
๒๕๖๒ เวลาประมาณ ๒ ทุ่ม หมอส่งให้มาเกลอทันที ลูกรู้สึกหมดหวังกังวล
ได้นำคุณพ่อไปไว้โรงพยาบาลได้ เพราะคิดว่าที่จะอยู่รักษาที่บ้าน ได้อยู่ใกล้แพทย์
พยาบาลซึ่งคอยดูแลและปฏิบัติอย่างใกล้ชิด แต่รู้สึกหนักใจที่อาการของคุณพ่อ
ถึงขนาดต้องให้มาเกลอ และต่อมาวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๒ หมอได้เริ่มให้อาหาร
ทางจมูก โดยใช้สายยาง เพราะคุณพ่อไม่อาจรับประทานอาหารทางปากได้ ทุก
วันคืน คุณแม่ ลูกและหลานได้ผลัดกันนอนเฝ้าดูอาการคุณพ่ออย่างใกล้ชิดด้วยความ
เป็นห่วง อดหลับอดนอนเฝ้าพยาบาลโดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยและความยาก
ลำบาก เพื่อต้องการให้คุณพ่อปลอดภัยและหายจากอาการป่วย อยู่เป็นประมุขของ
ลูกหลานสืบต่อไป วันที่ ๒๖-๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๒ อาการคุณพ่อเริ่มทรุดหนัก ถึงแม่

(๑๖)

จะมีความรู้สึกอยากรับประทานอาหารบางอย่าง แต่เมื่อลูกได้ขอมาให้รับประทาน
ได้เพียงเล็กน้อย เพราะคอไม่ดี รับประทานอาหารไม่อร่อย ในฉันทันร่างกายตาม
แขนขามีอาการคันกระดูกไปหมด มีอาการอ่อนเพลียและนอนไม่หลับ เพื่อเรียกหา
ลูกหลานตลอดคืน วันที่ ๒๗ มิถุนายน อาการทรุดหนักลงไปอีก เพื่อเรียกหาลูก
หลานออกเช่นเคย ใครที่มาเยี่ยม คุณพ่อเริ่มจำไม่ได้ เพราะนัยน์ตาฝ้าฟางมองหน้า
ใครไม่เห็นแล้ว จนเวลาประมาณ ๑๔.๑๕ น. ของวันที่ ๒๗ มิถุนายน คุณพ่อ
ก็หมดลมหายใจ ท่านได้จากเราไปแล้วอย่างไม่มีวันกลับด้วยความสงบ ทั้งความ
เศร้าโศกเสียใจของลูกหลานไว้เบื้องหลัง

ขณะที่เมื่อคุณพ่อมรณตอยู่ก่อนที่จะลมเจ็บ คุณพ่อเป็นคนแข็งแรง ชอบออกกำลังกาย ทำโน่นทำนั่นแทบทุกวัน ไม่เคยอยู่นิ่งเฉยเหมือนคนมีอายุอื่น ๆ และคน
มีอายุในวัยนี้ส่วนมากมักจะมีอาการ “หลง” คือพูดและทำอะไรไม่ค่อยได้ แต่คุณพ่อ
ไม่เป็นเช่นนั้นเลย แม่จะมีอายุถึง ๘๗ ปี ก็ลดน้อยอายุก็ยังจำเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้
แม่นยำทุกสิ่ง อย่างเช่นวันที่ ๒๖ มิถุนายน ก่อนถึงแก่กรรมเพียง ๒ วัน ท่านก็
ยังจำได้ว่าเป็นวันบายบ้านญาติออกและได้เรียกลูกหลานเข้าไปถามว่า “วันนบ้านญาติ
พ่อออกไม่ใช่หรือ” ลูกตอบว่า “ครับ ผมไปรับมาให้คุณแม่ไว้แล้ว คุณพ่อ
ไม่ต้องเป็นห่วง” ท่านว่า “ดีแล้ว” แล้วถามอีกว่า “แล้วแจกพวกหลาน ๆ แล้ว
หรือยัง” ลูกก็ตอบท่านว่า “แจกหมดทุกคนแล้ว” ตามที่คุณพ่อได้ปฏิบัติมาเป็น
ประจำตามปกติ นี่เป็นการแสดงให้เห็นว่าคุณพ่อยังมีสติมั่นคง ไม่หลงลืมอะไร
เลย แม่เจ็บหนักและใกล้จะจากลูกหลานไปแล้วก็ตาม คุณพ่อยังจำเหตุการณ์
ต่าง ๆ ได้ดี

(๑๓)

คุณพ่อมอบความรัก ความเมตตาแก่ลูกหลานทุกคนทวงหน้า มีความยุติธรรมไม่เลือกพรรคพวกทชง แม่แต่เพื่อนบ้านไกลเรือนเคียงกมก็จะไปหาเยี่ยมเยียนถามทุกข์สุขเสมอ เวลาทำบุญสงกรานต์ หรือปีใหม่ ก็แจกอาหารเพื่อนบ้านโดยทวงหน้าเป็นนิจทุก ๆ ปี

การจากไปอย่างไม่มีวันกลับของคุณพ่อ เหลือไว้แต่ร่างที่ไร้วิญญาณ ทำให้ลูกหลานทุกคนรู้สึกว้าวมโหฬารโศกเศร้าเป็นอันมากให้ความรุ่มเย็นเป็นสุขมาตลอดเวลาหลายสิบปีนั้น ได้หกละบ่นลงแล้ว ต่อไปเมื่อสิ้นคุณพ่อพวกเราทุกคนยังจะได้รับความสุข ความรุ่มเย็นเหมือนดังเมื่อก่อนคุณพ่อยังมีชีวิตอยู่กระนั้นหรือ

ร่างอันไร้วิญญาณของคุณพ่อที่ได้รับการหลั่งนารดจากลูกและหลานทุกคนในวาระสุดท้าย ยังติดตาและตรึงใจอยู่ในชีวิตลูกและหลานมรณะลูกขอตั้งจิตอธิษฐานขอให้ดวงวิญญาณของคุณพ่อจงไปสู่สุคติภพ และถ้าชาติหน้านามจริง ลูกขอเกิดเป็นลูกของคุณพ่ออีกทุก ๆ ชาติ ขอให้ดวงวิญญาณของคุณพ่ออย่าได้เป็นห่วงลูกเลย บุญกุศลใดที่ลูกหลานมีและได้รับหรือได้ทำไว้ ลูกขออุทิศบุญและกุศลนั้นให้แก่คุณพ่อผู้บังเกิดเกล้าผู้มพระคุณล้นพิน และเป็นลุดทรกทุกประการ เทอญ.

สารบัญ

	หน้า
ประกาศเรื่องถอดตาลบัตรและห่มผ้า	๑
ประกาศเรื่องให้พระราชกณะ ฐานานุกรม เปரியัญ ท้ออาพาธ จทรายงานนำทูลเกล้า ฯ ถวาย	๓
ประกาศห้ามไม่ให้พระสงฆ์ สามเณร เล่นการพนัน และนำของต้องภาษีผ่านด่าน	๔
ประกาศสงกรานต์ ปีชวด พ.ศ. ๒๓๕๕	๖
ประกาศให้ทำสามะโนคร้ว ภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด	๗
ประกาศเรื่องให้พระสงฆ์หนึ่งให้เป็นระเบียบ ในเวลากรานและอนโมทนากรฐิน	๑๐
ประกาศเรื่องห้ามมิให้ผู้น้อยอายุเกิน ๒๔ ต่ำกว่า ๗๐ บวชเณร บวชเณร	๑๑
ประกาศเรื่องให้ซ่อมพระที่จะเข้าไปรับสัพพะ ในเวลาถวายเทศนา	๑๓
ประกาศเรื่องให้ตระฆัง เวลา ๑๑ทุ่ม ทุกวัด	๑๔
ประกาศให้พระสงฆ์ผู้ถวายเทศนาใช้คำให้ถูกต้อง	๑๖
ประกาศเรื่องให้คงพระสงฆ์ที่ถวายนำสงกรานต์ ในปีชวด พ.ศ. ๒๓๕๕ ไว้อีกครั้งหนึ่ง	๑๗

ประกาศสงฆ์มาณต์ในรัชกาลที่ ๔

ประกาศเรื่องถือตาลิบัตรและหม้าย

วันจันทร์ เดือน ๗ ขุน ๑๐ ค่ำ ปกุน พ.ศ. ๒๓๕๔

๐ ศุภมัตต อติตกาดพระพุทศ์กราชขมยส์หัดส์ตั้งวัจนระ ไตรด์ตาริก-
จตุณวุติตั้งวัจนระบัตยุบันกาดศุกรตั้งวัจนระ เซษฐูมาส์ลุกบักษทลมีตฤถีสดีวาระ
ปริเนททกาดอกฤษฐู พระบาทลมีเด็จพระปรเมนทรมหาธรรมิกราชาธิราช บรม
นาถบรมบพิตร พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อนันต์เด็จพระบรมราชาภิเศกชนผ่านดีวราชัย
มไหศุริยลัมบัต ตั้งพระบรมราชหฤทัยจะทำนุบำรุงพระบวรพุทศ์คำดนา และข้าทูล
ละอองธุลีพระบาทผู้ใหญ่น้อย ลมณพราหมณาจารย์ อาณาประชาราษฎร์ ทว
ชอบชัณเฑเฒ่าอาณาจักรให้อยู่เย็นเป็นสุขสืบไป พระเทพมนูวัดลุ่มวรรณพระอาราม
หลวงกับฐานานุกรม พระสงฆ์อนุจร ๓๒ รูป เข้ามาฉน์ในพระที่นั่งดุสิตมหา
ปราสาท มีได้ถือตาลิบัตรพชนตามฐานานุกัดเข้ามา ทรงเห็นว่าประมาทในราช
ประเพณี มีไต่ยาเกรงพระบรมราชหฤทัย

จึงมีพระบรมราชโองการมานพระบัณฑูรตั้งหนาทดาร์ดเหนือเกล้าฯ ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งว่า ให้พระเจ้าห้องยาเชอ กรมหมื่นวงคำดนิท ให้ทำ
กฎประกาศโฆษณาพระราชาคณะ ฐานานุกรมในกรุงนอกกรุงใหญ่จ่งทว ว่าแต่ฉน์สืบ
ไปเมื่อหน้า ถ้าพระราชาคณะ ฐานานุกรม เบรียญ อันดับฝ่ายคามวาสี อรัญวาสี

เข้ามาในพระบรมราชมหานิเวศน์ และพระบวรราชนิเวศน์ด้วยกิจจานุกิจตั้งใด ให้
 ห่มคลุม ขัดตมเป็นปริมณฑล อย่าให้เลิกผ้าจวรชนพาดเหนืออั้งสะประเทศ แล้ว
 ให้ถอดบาตรพิชชีเข้ามาตามฐานานุศักดิ์ อย่าให้ขาดได้จงทุกอาราม อนึ่ง พระ
 ภิกษุสงฆ์ในพระอารามใดถึงเวรมาลวด ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ให้มีฐานา
 เปรียญมากกว่าบ่วงดวดของพระเดชพระคุณ พระบรมศพ อย่าให้ขาด จะได้ดูแลการ
 ฝึกและชอบ อนึ่ง พระราชาคณะที่หมั้นตมทบิณฑบาตในพระบรมมหาราชวัง
 ก็อย่าให้ขาดได้ ถ้าและว่าอาพาธก็ให้บอกแก่เจ้าคณะเดิมให้รู้เป็นค้ำนับ

อนึ่ง พระราชาคณะ ฐานานุกรม อันตั้งมาฉนั้นในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย
 พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ห้ามอย่าให้เลิกผ้าจวรพาดบ้าง อนึ่ง พระภิกษุสงฆ์รูปใด
 ได้รับพระราชทานผ้าไตรจวรกราบพระทนต์ราพระบรมราชาภิเศก พระบวรราชา
 ภิเศกแล้ว ถ้าจะมกจจรุระเข้ามาในพระบรมมหาราชวังและพระบวรราชวัง ก็ให้ครอง
 เข้ามา ถ้าและจะมาบิณฑบาตในพระบรมมหาราชวังและพระบวรราชวัง ให้ห่มใน
 คลุมนอก ให้เป็นปริมณฑลจงทุกรูป ถ้าพระราชาคณะ ฐานานุกรม ฝ่ายคามวาสี
 ฝ่ายอรัญวาสี รุกฎประกาศนแล้วก็ให้ตกเตือนว่ากล่าวพระสงฆ์อนุจรตามวินัย
 ลึกซาบถ ถ้าและพระภิกษุสงฆ์กระทำผิดลวงพระบรมราชบัญญัติตั้งนแล้ว จะเอา
 ตัวพระราชาคณะ ฐานานุกรม เป็นโทษด้วย กฎประกาศมา ณ วันจันทร์ เดือน ๗
 ๕ ๕ ๕ ค่ำ ปีกุน ตรีศก^๑ พระพุทธศักราชล่วงแล้ว ๒๓๕๔ พระพรรษา ฯ

ประกาศเรื่องให้พระราชอาคณະ ฐานานุกรม เปரியัญ

ที่อาพาธ จดรายงานนำทูลเกล้า ฯ ถวาย

ณ วันอังคาร เดือน ๗ แรม ๑๐ ปีกุน พ.ศ. ๒๓๕๔

๑ ด้วย พระยาประสิทธิ์ศุภการ พระศรีภูริปรีชาราชเด่นาบดีศรีดำรงลักษณ
รับพระบรมราชโองการได้เกล้า ฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ สั่งว่า ให้มีหมาย
ประกาศ พระราชอาคณະ ฐานานุกรม เปரியัญ ทงปวงทมนตยภักดีในขณะเห็นอ
คณະกลาง คณະใต้ ทุก ๆ พระอารามหลวงให้รู้จทวงกันว่า แตนสืบไปเมื่อหน้า
พระราชอาคณະ พระครูฐานานุกรม เปரியัญ ทมนตยภักดีคืออาพาธด้วยโรค
ใด ๆ ก็ให้จดหมายเอาอาการมาขึ้นแก่พระยาประสิทธิ์ศุภการ แต่โดยสัตย์โดยจริง
จะได้กราบบังคมทูลพระกรุณาให้ทรงทราบได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท จะได้ทรงพระ
กรุณาโปรดให้หมอหลวงไปดูอาการมากน้อยประการใด จะได้พระราชทานถวาย
เภ็ดชบัจจยและคิลาภักดี และจะได้รับสั่งให้ข้าราชการผู้ใดผู้หนึ่งทอยบ้านใกล้
เคียงพระอารามนั้นปรนนิบัติโดยสมควร จะได้เป็นพระราชกุศลสืบไป อย่าให้พระ
ราชอาคณະ พระครูฐานานุกรม เปரியัญ ทงปวงชงอาพาธบิตความไว้ไม่ให้กราบ
ทูลพระกรุณาด้วย เกรงว่าจะให้หมอหลวงมารักษาความชอนทรงพระกรุณาโปรดฯ
ให้หมอผู้ใดผู้หนึ่งรักษาตามใจผู้ไข้ เมื่อหมอผู้ใดรักษาหาย ก็ให้พระราชทาน
รางวัล ถ้ามกจมนนตแต่ตั้งใดตั้งหนึ่งในพระบรมมหาราชวัง ดังขการไปอาราธนา
ก็อย่าให้พระราชอาคณະ ฐานานุกรม เปரியัญ ซึ่งมีอาพาธแกล้งบ่วยบิตเบือนไป

ไม่รับกิจนิมนต์เป็นอันขาดทีเดียว ถ้าและพระราชกณณะ ฐานานุกรม เปรี๊ยญ
องค์ใดองค์หนึ่งแกดงบอกอาพาทมิได้จริง ก็ให้ตั้งฆกาวิผู้ไปนิมนต์คนเอาตาดับตร
แฉก ตาดับตรพุดตาน ตาดับตรเลอม ซึ่งถวายเป็นนคนมา จะได้กราบบังคมทูล
ให้ทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ลุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ หมายมา
ณ วันอังคาร เดือน ๗ แรม ๑๐ ค่ำ ปีกุนตรีศก^๑ ฯ

ประกาศห้ามไม่ให้พระสงฆ์สามเณรเล่นการพนัน

และนำของต้องภาษีมานำ

วันจันทร์ เดือน ๓ แรม ๖ ค่ำ ปีกุน พ.ศ. ๒๓๖๔

๑) ดิขิต พระครูปลัดรัตนธราจารย์ วัดพระเชตุพนฯ เจ้าคณะกลางมาถึง
พระราชกณณะ พระครู พระปลัด ในคณะกลางทงปวงทุกพระอารามหลวงจงแจ้ง
ด้วยมรดง พระบรมวงศ์เชอ ลมเด็จพระปรมาณุชิตชินไรวรด์ ศรีลุดคชิตยวงค์
บรมพงคำธิบตี โปรดเกล้าฯ ลังว่า ด้วยพระธรรมการบตี พระศรีภริปริชาอัญเชิญ
พระราชบริหารเผดียงว่า บดินใหม่ภาษชนไกชนนุกเขาและชนปลากัดปลาเซม เป็น
พระราชทรพยหลวงชนทองพระคลังปีละ ๒๐๐ ตำลึง ถ้าภิกษุและสามเณรจะลุดกอดบ
เล่นพนันชนไกชนนุกเขาและชนปลากัดปลาเซมทวดทบานให้ชาติภาษา ซึ่งจะเก็บเป็น
พระราชทรพยหลวงชนนี้ ฝ่ายพระพุทชจักรจะว่ากล่าวประการใด ได้ถวายเป็นนคนมา
ไปให้กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า จะใหม่ดิขิตหมายประกาศไปทุก ๆ พระอาราม
ห้ามมิให้ภิกษุและสามเณรเล่นพนันชนไก ชนนุกเขา ชนปลากัด ปลาเซม ทวด

ทบาน ไหว้ทวงกนก่อน ถ้ามพวงชนลกคอบเลิน จับได้แแต่มีผู้มารองฟองกลาววาคติ
 พิจารณาเป็นลัทธิให้ลงโทษโดยอาญาตั้งจำคุกหนึ่ง แล้วจะตั้งตั้งแก้กรรมพระธรรม
 การ เหตุกระทำเบียดบังพระราชทรัพย์ซึ่งเป็นภาษีหลวงให้ขาด นับเข้าในตั้ง
 กระทบอนุโลม เนื่องในอหินนาทานปราชิก เหตุตั้งกาหวารนนกำหนดเอาทตาน
 ทชนอนเป็นแดน ภิกษุนำเอาวัตถุซึ่งเป็นภาษีพระราชทรัพย์หลวง ลวงจากตานจาก
 ชนอนไปให้ขาดพระราชทรัพย์ภาษีหลวงนั้น ก็เป็นอหินนาทาน ฝ่ายภิกษุซึ่งลักคอบ
 เลินพนน ชนไก่ ชนนก ชนปลา นเอาพระราชบัญญัติเป็นแดน กระทำเบียดบัง
 พระราชทรัพย์ซึ่งเป็นภาษีหลวงให้ขาด ก็คล้ายกันกับตั้งกระทบ เป็นทรงเกยจะ
 รวมอุโบสถตั้งฆกรรมไว้ในหมู่ในขณะมีได้ จะให้ลงโทษตั้งเดี่ยวจากพระค้ำถนา
 เหมือนภิกษุเลนเบย ซึ่งเจ้าคุณพระราชาคณะผู้ใหญ่แต่ก่อนพิพากษาให้ตั้งเดี่ยวนั้น
 แลจะลงทัณฑ์โทษแก่เจ้าหมู่เจ้าคณะ ปรับเป็นทราย ๕๐๐ ตระกร้า แมนมชน
 อารามใด อันเป็นวัดเดิมแลวชนทงในรุงทงนอกกรุงแลหัวเมืองใด ๆ กติ ก็จจะลง
 ทัณฑ์กรรมกระทำโทษตามทถวายพระพรเข้าไป ให้กราบทูลพระกรุณาตั้งน และ
 ให้พระราชาคณะ พระครูฐานานุกรม เจ้าหมู่เจ้าคณะและอธิการ จงตรวจตรากำจับ
 ห้ามปรามกันให้กวดขันทุก ๆ พระอาราม อย่าได้ละเลยเป็นประมาทอย่าใหม่ชนได้
 ดิขิตประกาศมา ณ วันพุธ เดือน ๓ แรม ๖ ค่ำ ปีกุนตรีศก ๑

ประกาศสงกรานต์ปีขวด พ.ศ. ๒๓๙๕

ด้วยพระยาประสิทธิ์ศักรการ รับพระบรมราชโองการได้เกล้า ๆ ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้า ๆ สั่งว่า พระยาโหราธิบดี ชุนโชติพรหมา ชุนเทพพยากรณ์
โหรหมชอพร้อมกัน ขอพระราชทานคำนวณพระมหาสงกรานต์ทุกเกล้า ๆ ถวาย
ศัภมัลลดู มังคลาชัยติเรก พระพุทธศักราช ๒๓๙๕ พระวษากาล ครนเจตรมาศกาฬ
บักษัสมิตตถรวารตต์ทวากาลเพลาเช้ารุ่งแล้ว ๕ โมง พระสุริยทินกรเดด็จโคจร
จากมินราศีประเวศสู่มะราศี ทางโคณวิถีใกล้พระเมรุมาศ ขณะนั้นนางเทพธิดา
องค์ ๓ ทรงนามชื่อว่าทงษ มาแต่จากมหาราชาทำกฤษกาพิมล ทรงพาหุรัตตัด
ดอกทับทิม ทรงอาภรณ์แล้วด้วยแก้วทับทมราช ภัทษาหารผลอุทุมพร พระหัตถ์ขวา
ทรงจักร พระหัตถ์ซ้ายทรงสังข์ ยืนทรงครุฑเป็นพาหนะ นำอมรคณาเทพยดาแสน
โกฏิมารับพระเคี้ยวท้าวกระบิลมหาพรหม อันได้พานทองประดิษฐานไว้ในถ้ำคันธุลี
ที่เขาไกรลาส แดนहिมนต์ประเทศ ขณะนั้นเทพยดากระทำการดุขฎิ บูชายาควธิ
อันควรตามวิสัยจาริตโบราณ แล้วกแห่ทกษณาวิฐเขาพระเมรุมาศราชคารบ ๖๐
นาท แล้วกเชิญเข้าประดิษฐานไว้ในถ้ำคันธุลีดังกล่าว เทพยดาเจกนามาซึ่งลดดา
วดยอันชื่อว่าชุนนาคได้สุพรรณภาชนะ เอาไปล้างน้ำในอนโธดาตสระ ๗ ครั้ง เถา
ชุนนาคกดยออกมากินน้ำนั้นน้ย แล้วพระวิษณุกรรมเทวบุตรจึงเนรมิตโรงอัน
หนึ่งชื่อว่าภควดี ให้หม้เทพยนิกรอุปถักรถยาเขานต์ทนาการนงพร้อมกันต์มาทาน
รักษาคัด เอานาชุนนาคเป็นทกษณาทานแจกกันต์งเวยทุก ๆ พระองค์ ชวนกันชนชม
โล่มันต์ เศษกุศลผลได้กระทำนั้น ก็บรรเทาโทษแห่งมหาสงกรานต์ให้อันตรธานสูญ

ไป ครั้นจำเวณที่ชายสิริธัมมตถกมเทพยดาเจ้าทรงปวงบวเณรเป็นวันมหาสังกรานต์
 จันทวารเป็นวันเนา ฤมวารเป็นวันเถลิงศกพระยาวัน ครัน ณ วันอังคาร เดือน ๕
 แรม ๙ ค่ำ เพดาบาย ๕ โมง ๘ บาท สันต์กรตั้งวัจระ เป็นมุดักตั้งวัจระ จุด
 ศักราชชนเป็น ๑๒๑๔ ปีชวดจัตวาศก เนาวันหนึ่ง เป็นวันมหาสังกรานต์ ๓ วัน
 ผลทำนาย พัดอาเงินดำบาน สังกรานต์เป็น ๓ ประการ อธิบายเป็นด้ามัญทวทุก
 ประเทศในดกกลมพูทวีป เกณฑพรุณศาสตร์ พระพฤษบดีเป็นอธิบดี นาคราช ๓
 ตัวบันดาลให้ฝนตก ๒๐๐ ห่า อุบัติตกยังเขาจักรวาล ๒๔๐ ห่า อรัญญิกหิมวันต์
 ๒๘๐ ห่า มหาสมุทร ๑๒๐ ห่า มนุษยโลก ๒๐ ห่า ต้นมัยม กลางปลายอุดม
 เกณฑธาราธิคุณตกราตีวาโยธาตุ นาทาบกุนตรีศก เกณฑธัญญาหารออกเคษ ๔
 ซ้อลาทะ ช้างกล้าในภูมินาจะไต่กิ่ง เคียง ธิัญญาหาร ผลาหาร มัจฉมังสาหาร
 เป็นมัยมในปีชวดจัตวาศก หมายมา ณ วันเดือน ๕ ชน ๖ ค่ำ ปีชวดจัตวาศก
 เพดาเข้า ๓ โมง ๖ บาท อย่าให้ขาดได้ตามรับสั่ง ฯ

ประกาศให้ทำสำมะโนครัว ภูมิภาคสามเณร และศิษย์วัด

วันพุธ เดือน ๘ แรม ๖ ค่ำ ปีชวด พ.ศ. ๒๓๕๕

หมายพระธรรมการบดี จางวางกรมพระธรรมการ หลวงธรรมรักษา
 เจ้ากรมพระสังฆการีชวา มาถึงพระครูทักษิณคณิศร พระครูอุตรคณารักษ์ ด้วย
 นายจ่างรับพระบรมราชโองการได้เกล้าได้กระหม่อม ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า

โปรดกระหม่อมสั่งว่า ตั้งแต่เดิศจนถึงถวดยราชสมบัติแล้ว หวังพระทัยที่จะบำรุงพระพุทธศาสนาและพระบรมวงศ์านุวงศ์ ข้าทูลละอองธุลีพระบาทผู้ใหญ่ผู้น้อย อาณาประชาราษฎร์ ไพร่บ้านพลเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุขทั่วไปในพระราชอาณาเขต โดยพระทัยกอบปรีย์พระมหากษัตริย์ ทรงพระราชดำริว่า ราษฎร์ไพร่บ้านพลเมือง ในพระราชอาณาเขตกรุงเทพฯ คนหลายชาติหลายภาษาปะปนกันมากกว่ามาก หาญจำนวนชดแน่นว่า จะเป็นด้ามะโนครวว่าบ้านนมคนหญิงชาย คนเดิมเท่านั้น คนจรไปมา คนเกิดคนตายเท่านั้น รู้จำนวนแน่ทุกบ้านทุกเมืองทุกปี แต่ประเพณีกรุงเทพฯ ตั้งแต่โบราณสืบ ๆ มา หาได้ทำบาญชีด้ามะโนครวจำนวนคนทุกบ้านทุกเรือนไม่ มีบาญชีแต่คนตักทองมอหลังมือ คนนอกนหาญจำนวนความมากน้อยเท่าใดไม่ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมพระนครบาลทำบาญชีด้ามะโนครวตามวังเจ้าต่างกรม หากกรมมิได้ บรรดาข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยฝ่ายทหารพลเรือนและบ้านราษฎรมายื่นให้สิ้นเชิง จึงทรงพระราชดำริเห็นว่า ในแคว้นแคว้นกรุงเทพฯ มีพระอารามอยู่ทั้งในทงนอกกรุงฯ มีพระราชอาคณะ พระครู เจ้าอธิการผู้ใหญ่ผู้น้อยทุกๆ พระอาราม ในพระอารามนมภิกษุสามเณรอยู่เป็นอันมาก หาญบาญชีมากน้อยเท่าใดไม่ ให้พระราชอาคณะ พระครู เจ้าอธิการ ผู้ใหญ่ผู้น้อยในพระอารามนั้น ๆ ในแขวงกรุงเทพฯ ทำบาญชีภิกษุสามเณร คีษย์วัด ฦกรรจ์ รุ่ณ แล่น มายื่นแก่กรมสังฆการีให้สิ้นเชิง ว่าในพระอารามนมสามเณร คีษย์วัด ฦกรรจ์ รุ่ณ แล่น เท่านั้น จะไดคคบบรรจบกับบาญชีด้ามะโนครวซึ่งพระนครบาลทำมายื่น จะรู้จำนวนคนในแขวงกรุงเทพฯ มีอยู่ทั้งภิกษุสามเณรชายหญิงเท่านั้น ประการหนึ่ง จะไดรู้ว่าคนตายคนเกิด ภิกษุสามเณรคีษย์วัดในพระอารามนม บินนมมากเจริญชน

น้อยลงเท่านั้น ในพระอารามนั้น ภิกษุ สามเณร คิษย์วัด มากชนน้อยลงเท่านั้น ด้วยเหตุประการใด จะทรงพระราชดำริล่อดล่่องไปตามเหตุ เป็นโดยทรงพระมหากรุณาแก่มณพราหมณาจารย์ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินจะให้อยู่เย็นเป็นสุข และให้กรมสังฆการีแต่งขุนหมื่น กำกับตรวจตราทำบาญชี ภิกษุ สามเณร คิษย์วัด ในพระอารามนั้น ๆ ในแขวงกรุงเทพฯ ทั้งในกรุงนอกกรุงทุก ๆ พระอาราม ถ้าพระราชาคณะ พระครู เจ้าอธิการ ฐุหมายประกาศนั้นแล้ว ให้เร่งทำบาญชี ภิกษุ สามเณร คิษย์วัด มาขึ้นแก่กรมสังฆการี ตั้งแต่ ณ วันเดือน ๘ ข้างแรม ปีชวด จัตวาศกให้สิ้นเชิง ถ้าผู้ใดปิดบังอำพรางเสียไม่เอาใจได้ในบาญชีข้างว่าว ภิกษุ สามเณร คิษย์วัด ก็ด มีผู้มาว่ากล่าวฟ้องร้อง หรือไปเกยวชของตอคงคดียอยู่ในโรงศาลกรมใด ๆ สอบข้อไม่มในบาญชีด่ามะ โนคร้วได้พระภิกษุ สามเณร คิษย์วัด จำพวกนั้น ชื่อว่าขมอมต้วจะเป็นข้าแผ่นดินแล้ว จึงไม่ใช่ชื่อในบาญชีด่ามะ โนคร้ว ถ้าเป็นภิกษุ สามเณร ยังมีได้ลาสิกขาบท จะอายัดตัวไว้แก่พระราชาคณะ เจ้าอธิการ ในพระอารามนั้น ๆ แล้ว จะเกาะเอาญาติโยมมาไว้ทิมเป็นจำนำ ถ้าภิกษุสามเณรจำพวกนั้นลาสิกขาบทออกมาแล้ว จะเอาตัวไปลักเป็นไพร่หลวง ถ้าคฤหัสถ์คิษย์วัด จะชำระเอาตัวลักเป็นไพร่หลวงให้สิ้น ให้พระครูทักษิณ พระครูอุดร หมายบอกประกาศแก่พระราชาคณะ พระครู เจ้าอธิการ ผู้ใหญ่ผู้น้อยให้รู้จงท่วงทุกพระอารามตามบัญชีใต้ฝ่ายเหนือ ๆ

หมายมา ณ วันพุธ เดือน ๘ แรม ๒ ค่ำ ปีชวดจัตวาศก ฯ

ประกาศเรื่องให้พระสงฆ์นั่งให้เป็นระเบียบ

ในเวลากราบและอนุโมทนาภุช

วันอาทิตย์ เดือน ๑๑ แรม ๑๒ ค่ำ ปีชวด พ.ศ. ๒๓๕๕

วัดที่จะเสด็จพระราชทานภุชทุกพระอารามนั้น ให้หลวงธรรมรักษา ขุน
 ศรัทธมลังกา ประกาศเสด็จพระราชอาคณ พระครู เจ้าอธิการ ครองพระภุช
 นั้น ตั้งแต่นั้นต่อไปให้ตั้งนโม ๓ จบ แล้วภุชพระภุช แล้วให้พระราชอาคณ
 ฐานานุกรม อันดับทงปวง ลูกชนกกราบพระด้วยกนทงหมด จึงคอยตั้งนโมอีก ๓ จบ
 ทงท่านผู้ครองภุชด้วย ให้พร้อมกันแล้ว แต่ท่านผู้ครองภุชนั้นให้ว่าอดตงตั้งเดี่ย
 ก่อน ถ้ามพระแกวษาให้ว่าอดตงตั้งแล้ว จึงให้ผู้นอยว่าอดตงตั้งต่อไปให้พร้อมกัน
 ห้ามมิให้ตั้งนโมยอบ ๆ ดูหาพรักพร้อมไม่ กับพระสงฆ์อันดับทงก ไหนงหางปะตะ
 ชนไปตงแต่ ๓ คอกเป็นประมาณ ถ้าหางมากยงติ ด้วยเจ้านายเข้าไปเฝ้าหนหาง
 กับพระสงฆ์หัตถบาตเป็น ๒ คอกเข้าไป ครนเพลาพระสงฆ์สดวกเกิดโทษกับคฤหัสถ์
 ที่พระอุโบสถแคบ พระสงฆ์มากจะนั่งหางชนไปมิได้ ก็แต่เมื่อเพลาสวดนนั้นให้พระ
 สงฆ์ชนไปเดี่ยให้หางคฤหัสถ์ทหมอบอยุ่ชน สวดแล้วจึงคอยถอยลงมานั่งแถวให้
 ได้จงหะตงเกาตงน จึงไม่เกิดโทษกับคฤหัสถ์ ฝ่ายสงฆ์กรรมเลากบริดุทธิ กับ
 การอน ๆ นอกจากนยงแปลก ๆ กนอยู่หาเหมือนกันทุกวัดไม่ แต่เป็นการของสงฆ์
 ไซทคฤหัสถ์จะบังคับ กับอุปโลกนและสมมุติชน ผิดกันเป็นอันมาก ถ้ากระไรให้
 พระราชอาคณ เจ้าวฒมาราเรียน ขอรบประทานแบบอยางทกรรมดมเดจพระปรมา

นุชิตไปท่องเล่าไว้เสียให้เหมือน ๆ กันทุก ๆ พระอารามหลวงกต การส่งตาม
 อย่างนี้ เห็นว่าคฤหัสถ์พอจะจัดแจงได้ ด้วยไม่เกยวข้องในวินัยสิกขาบทข้อใดข้อ
 หนึ่ง ด้วยมีพระกระแถมมาดงน ให้จัดแจงแต่พอให้สมพระราชประสงค์ จะได้
 จำเรณูพระราชศรัทธาไปยังชนไป

จดหมายมา ณ วันอาทิตย์ เดือน ๑๑ แรม ๑๒ ค่ำ ปีชวดจัตวาศก

ประกาศเรื่องห้ามมิให้ผู้มีอายุเกิน ๒๕ ต่ำกว่า ๑๐

บวชเถร บวชเณร

ณ วันพุธ ขึ้นค่ำ ๑ เดือน ๑๒ ปีชวด พ.ศ. ๒๓๕๕

กฎหมายประกาศแก่พระราชอาณา พระครูฐานานุกรม อธิการอันดับทุก
 พระอารามหลวงและวัดชน ทั้งคณะกลาง คณะเหนือ คณะใต้ในแขวงจังหวัด
 กรุงเทพ ฯ และหัวเมืองบักษ ไตฝ่ายเหนือทั้งปวงจงทว ด้วยมรับสั่งพระบรมวงศ์เธอ
 กรมสมเด็จพระปรมาธิบดีชิโนรต์ ศรีสุคตขัตติยวงศ์ ดังว่า ณ วันพุธ เดือน ๑๑ ขึ้น ๑
 ค่ำ ปีชวดจัตวาศก พระบาทสมเด็จพระบรมนาถบรมบพิตร พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ผู้ทรงพระคุณธรรมอนันตคุณวิบุลยปรีชาอันมหาประเสริฐ เสด็จออกพระที่นั่งดุสิต
 มหาปราสาท ทรงพระราชปรารภเหตุอันเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์กราบบังคมทูลว่า
 เถรจนบวชอยู่วัดทองเพดงแทงเอาผู้มชอแล้วหนีไปยังเขาตวมได้ จึงมีพระบรมราช-
 โองการมานพระบัณฑูรสุรดังหนาท ดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมลงมา ทุก

๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐
 ๑๐๑
 ๑๐๒
 ๑๐๓
 ๑๐๔
 ๑๐๕
 ๑๐๖
 ๑๐๗
 ๑๐๘
 ๑๐๙
 ๑๑๐
 ๑๑๑
 ๑๑๒
 ๑๑๓
 ๑๑๔
 ๑๑๕
 ๑๑๖
 ๑๑๗
 ๑๑๘
 ๑๑๙
 ๑๒๐
 ๑๒๑
 ๑๒๒
 ๑๒๓
 ๑๒๔
 ๑๒๕
 ๑๒๖
 ๑๒๗
 ๑๒๘
 ๑๒๙
 ๑๓๐
 ๑๓๑
 ๑๓๒
 ๑๓๓
 ๑๓๔
 ๑๓๕
 ๑๓๖
 ๑๓๗
 ๑๓๘
 ๑๓๙
 ๑๔๐
 ๑๔๑
 ๑๔๒
 ๑๔๓
 ๑๔๔
 ๑๔๕
 ๑๔๖
 ๑๔๗
 ๑๔๘
 ๑๔๙
 ๑๕๐
 ๑๕๑
 ๑๕๒
 ๑๕๓
 ๑๕๔
 ๑๕๕
 ๑๕๖
 ๑๕๗
 ๑๕๘
 ๑๕๙
 ๑๖๐
 ๑๖๑
 ๑๖๒
 ๑๖๓
 ๑๖๔
 ๑๖๕
 ๑๖๖
 ๑๖๗
 ๑๖๘
 ๑๖๙
 ๑๗๐
 ๑๗๑
 ๑๗๒
 ๑๗๓
 ๑๗๔
 ๑๗๕
 ๑๗๖
 ๑๗๗
 ๑๗๘
 ๑๗๙
 ๑๘๐
 ๑๘๑
 ๑๘๒
 ๑๘๓
 ๑๘๔
 ๑๘๕
 ๑๘๖
 ๑๘๗
 ๑๘๘
 ๑๘๙
 ๑๙๐
 ๑๙๑
 ๑๙๒
 ๑๙๓
 ๑๙๔
 ๑๙๕
 ๑๙๖
 ๑๙๗
 ๑๙๘
 ๑๙๙
 ๒๐๐

กฎประกาศมา ณ วันพุธ เดือน ๑๒ ขึ้นค่ำ ๑ ปีชวดจัตวา ค ๒

ประกาศเรื่องให้ข้อมพระที่จะเข้าไปรับสัพพี
ในเวลาถวายเทศนา

เดือนยี่ แรม ๕ ค่ำ บัชวด พ.ศ. ๒๓๕๕

ด้วยมีรับสั่งพระบรมวงศ์เธอ กรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส ศรีสุคติ-
ชติยวงศ์ สั่งว่า มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระยาประสิทธิ์
ศุภการมาเผด็จว่า ณ วันเดือนยี่ แรม ๗ ค่ำ บัชวดจัตวา ค่ำ พระวรวงศ์เธอ
เจ้าจอมมารดาแก้วเข้าไปถวายพระธรรมเทศนาในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย เทศน์
จบแล้วถวายอดิเรกยังไม่ทันจบ พระอัครบิณฑบาตผู้สวดมนต์ในพระ
ราชฐานจะให้ปรึกษาโทษ แล้วทรงพระกรุณาโปรดให้ภาคทัณฑ์ไว้ครึ่งหนึ่งก่อน
แต่กลับไปภายหลัง พระราชาคณะองค์ใดจะเข้าไปรับพระราชทานฉันสวดมนต์แล้ว
ถวายเทศน์หน้าพระที่นั่ง จะยกถวายอดิเรกต่อจบแล้ว จึงให้พระอัครบิณฑบาต
ผู้สวดมนต์ต่อไป อย่าให้สวดสวด ในขณะถวายยถา อดิเรก ยังไม่
ทันจบตงน อนึ่ง ถ้าจะถวายยถา คอยคุมหาดเล็กเชิญพระเต้านาตรวจเข้ามาถวาย
แล้วจึงยกถวาย ถ้ายังมิได้ถวายพระเต้านาตรวจเพื่อถวายก่อน ให้กระทำความ
ประกาศตงนทุก ๆ องค์ องค์ใดไม่กระทำตามรับสั่ง เกิดความผิดชนเหมือนครั้ง
ก็จะให้ลงทัณฑ์กรรมกระทำโทษจงหนัก

หมายเหตุประกาศมา ณ วัน เดือนยี่ แรม ๕ ค่ำ บัชวดจัตวา ค่ำ

ประกาศเรื่องให้ตีระฆังเวลา ๑๑ ทุ่มทุกวัด

เดือน ๓ แรมค่ำ ๑ บัชวด พ.ศ. ๒๓๕๕

ด้วยหลวงธรรมรักษา เจ้ากรมสังฆการีว่า รับพระบรมราชโองการได้เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า ทรงพระราชดำริที่ขาดร้างพระอาราม และหอระฆังไว้ทุก ๆ พระอาราม เพื่อจะให้ตีระฆังเป็นประโยชน์อันดีเยี่ยมแก่พระสงฆ์ซึ่งจะกระทำสังฆกรรม อุโบสถกรรม อุปสัมบทกรรม เป็นต้น และพระสงฆ์จะได้ครองผ้าในเพลานิพพิชิต แลทรงพระราชดำริที่ขาดวายนิตยภัตแก่พระราชาคณะ พระครูฐานานุกรมเปรียญ และพระสงฆ์อุปัชฌาย์ทุกเดือน ต้นพระราชทรัพย์เดือนละ ๗๐ ชั่งเศษ บัชนีหนึ่งเป็นพระราชทรัพย์ถึง ๓๐๐๐ ชั่งเศษนั้น ด้วยหวังพระทัยจะให้อายุพระพุทธศาสดาน่าสืบต่อไป พระอารามที่ทรงพระกรุณาโปรดให้ตั้งเจ้ากรม ปลัดกรม ข้าราชการ ไว้สำหรับพระอารามบ้าง พระสงฆ์สามเณรและข้าพระภิกษุลดเปลยหนักนตระฆังมาทุกวันทุกคน ได้เพลามาได้เพลาย่าง ครั้น ณ วันอาทิตย์ เดือน ๓ แรม ๕ ค่ำ บัชวด จัตวาศก เพลาสัทุมเศษ ทรงโดยนเด็จพระสังฆราชเจ้า วัดสุทัศน์ วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ & พระอารามนตระฆังชน ทรงพระราชดำริเห็นว่า หากควรเพลาสังตระฆังไม่ และระฆังวัดพระศรีรัตนศาสดารามยังหาได้ตีไม่ อนึ่งกรุงเทพฯ ๗ ทุกวันนั้นดูค่าพาณิชแขกฝรั่งอังกฤษและนานาประเทศก็เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิ์สมภาร โดยมากเขาจะเข้าใจว่าสยามประเทศนั้นนับถือพระพุทธศาสดา แต่หาขยันเหมือนเขาไม่ แต่ชนจะตระฆังต่างคนก็จวนล่วงบ้าง ยังมีจวนล่วงบ้าง ทรงพระราชดำริแล้ว

ทรงตั้งเวชพระทัยนัก แต่หนีไปถ้าพระอารามหลวงใด ๆ ที่ไม่มีเจ้ากรม ปลัดกรม
 ข้าพระแล้ว ให้พระราชคณะ พระครูฐานานุกรม เปรียญ ในพระอารามนั้นจัด
 แจงพระสงฆ์ใหม่ลดเปลี่ยนกันเป็นพนักงานตระฆังให้ได้เพลาคี่ ๑๑ ทุ่มทุก ๆ พระ
 อาราม จะได้เป็นที่เลื่อมใสแห่งดีบุรุษทายกและนานาประเทศในกรุงเทพฯ ๗ ท่งปวง
 อนึ่ง พระอารามหลวงที่มี เจ้ากรม ปลัดกรม ข้าพระนั้น ทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้าฯ สั่งให้พระยารักษ์มณฑลเขี้ยวเอาตัว เจ้ากรม ปลัดกรม มากำชับ
 แล้ว หนีไปเมื่อหน้าทรงทราบว่าเป็นพระอารามใดตระฆังแต่เพลาคี่ ยังหาทันเพลาคี่ ๑๑
 ทุ่มตระฆังวัดพระศรีรัตนศาสดารามไม่ จะให้ใหม่โทษแก่พระราชคณะ พระครูฐานา-
 นุกรม เปรียญ ในพระอารามนั้น ๆ ให้พระครูอมรวิชัยหมายประกาศไปทุก ๆ
 พระอารามหลวงอย่าให้ขาดได้ตามรับสั่ง หมายมา ณ วัน เดือน ๓ แรมค่ำ ๑

อนึ่ง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า พระอารามใดถึงเพลาย่ำค่ำ
 แล้วไม่ตระฆัง เพลาคี่ ๑๑ ทุ่มไม่ตระฆัง ทำอุโบสถไม่ตระฆังใหม่โทษจงหนัก
 แล้วให้พระราชคณะ พระครูฐานานุกรม เปรียญ ให้หาหาพิกาไว้สำหรับจะได้ดู
 ถูกทุ่มยาม วัดหลวงทุก ๆ พระอารามตามรับสั่ง ๗

อนึ่ง มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ สั่งว่า พระราชคณะ พระครู
 ฐานานุกรม เปรียญ จะเขียนเป็นชื่อว่าพระญาณลัทธิ เป็นต้น จะถวายเข้าไปนั้น
 เขียนลัทธิตรง ๆ ห้ามอย่าให้เขียนลัทธิเป็นอันชาติที่เดียว ๗

กับอนึ่ง การพระบรมคัศพรังน อย่าให้พระสงฆ์แบกเส้าพุ่มและตะเกียบ
 ให้ใช้ตามเนรและคฤหัสถ์แบก พระสงฆ์นั้นให้ห่มคลุมเป็นปริมณฑลเดินตามไป

อย่าให้พระสงฆ์แบกหามเหมือนครั้งพระบรมศพก่อน พวกมิชานาที่สู้จะติเตียนพระ
คำสอนได้ ฯ

หมายเหตุ มา ณ วัน เดือน ๓ แรมค่ำ ๑ ปีชวด นักษัตรจัตวาศก^๒

ประกาศให้พระสงฆ์ถวายเทศนาใช้คำให้ถูกต้อง เดือน ๔ ปีชวด พ.ศ. ๒๓๕๕

ด้วยมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมสั่งว่า ณ วัน เดือน
๔ แรม ๒ ค่ำ ปีชวดจัตวาศก^๒ หม่อมเจ้าพระญาณวราภรณ์ถวายเทศนาในพระ
ที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ตั้งนโมถวายศีลถวายเทศน์นันทา ๆ สูง ๆ ไม่เต็มอกกัน จึง
มีรับสั่งห้ามตงแต่นั้นจะเข้าไปถวายเทศนาจะตั้งนโมถวายศีล ถวายเทศน์กต ที่ล้มมา
ล้มพทชส์สน ให้ลงชนิดเต็มอกกันทั้ง ๓ ครั้ง อย่าให้ต่ำ ๆ สูง ๆ เลย ทชนตก
ให้เป็นชนิด ที่ลดกให้เป็นลดตามฐานแห่งอักษรทง ๔๑ ตวนน อนง กบทภกษ
บอกอนุสนธิให้ว่าอนุสนธิพระธรรมเทศนา อย่าให้ยกพระออกเดี่ยว อนง คำท
ถวายในกระบวนเทศนานน ถ้าพระตรัสเทศน์กต ให้ว่าทรงตรัสพระธรรมเทศนา
อย่าได้ยกพระนออกเดี่ยว อนงความในเทศนานน ถ้าคิดความให้ทานแก่กระยาจกต
และให้ทานแก่ภิกษุสามเณรกต และว่าถวายทานแก่พระพุทชเจ้ากต กยกคำแก่ออก
เดี่ยวให้ว่าแต่กระยาจกแต่ภิกษุสามเณร แต่ล้มเศจพระพุทชเจ้าอย่าได้ว่าแก่เลยเป็น
อันขาด กบอนงเมอถวายเทศนาจบลงแล้ว ว่าล้มควรรแก่เวลาให้ถวายว่าล้มควรรแต่
เวลา อย่าได้ว่าแก่เลยเป็นอันขาดทเดียว ฯ

หมายเหตุ มา ณ วัน เดือน ๔ ค่ำ ปีชวดจัตวาศก^๒ ฯ

ประกาศเรื่องให้คงพระสงฆ์ที่ถวายน้ำสงกรานต์

ในปีชวด พ.ศ. ๒๓๕๕ ไว้อีกครั้งหนึ่ง

วันจันทร์ เดือน ๕ แรม ๑๑ ค่ำ บิดลู พ.ศ. ๒๓๕๖

๑ ให้พระธรรมการบดี กรมพระธรรมการ หลวงธรรมรักษา กรมสังฆการี เฝ้าฯ ประกาศพระกระแสพระราชดำริไปถวายพระราชาคณะผู้ใหญ่ผู้น้อยในกรุงและหัวเมืองให้ทราบเสียทุกองค์แต่ในวันก่อนวันสงกรานต์นั้น ๆ

๒ ด้วยพระราชวินิจฉัยขอ กรมหมื่นอดิศัยราชวิมลราชสมบัติ รับพระบรมราชโองการได้เกล้าได้กระหม่อม ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมสั่งว่า พระราชพิธีสงกรานต์ตบมาแต่โบราณ พระมหากษัตริราชเจ้าทรงบำเพ็ญพระราชกุศลในวันสงกรานต์นั้นทุกต่าง ๆ กัน หาเหมือนกันไม่ เมื่อครั้งแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และครั้งแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยนั้น ถัดถึงเทศกาลสงกรานต์ ก็หาได้นมนต์พระราชอาณัติให้ตั้งน้ำถวายไตรครบเท่าพระชั้นษาไม่ เลือกลงถวายไตรตั้งน้ำตามชอบพระทัยแต่พระราชอาณัติที่เคยทรงนับถือ มากบ้าง น้อยบ้าง ห้ามกำหนดไม่ ครั้นมาเมื่อแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น เมื่อได้เถลิงถวัลยราชสมบัติขึ้นใหม่ ๆ ก็ยังทรงประพฤติดูมาเหมือนอย่างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์นั้น ต่อหลายปีล่วงมาแล้วจึงโปรดให้มนต์พระราชอาณัติที่มอายุมากกว่าพระชั้นษาทงเจ้าพระทเป็นพระทเป็นพระบรมวงศ์มาทรงถวายไตรและตั้งน้ำให้เท่ากับพระชั้นษาแล้ว และ

ทวชนบัลละองค์ ๆ ต่อมา จนพระราชาคณะและพระครูทมอายุมากกว่าพระชันษา
 หากครบกับพระชันษาไม่ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้นำมณฑ
 พระราชาคณะทมอายุน้อยกว่าพระชันษา เดออกแต่ทมคุณคุณนามมาเพิ่มเข้าให้เท่ากับ
 พระชันษาทวชนทุกปีเต็มจนถึงปัจจุโทษก จำนวนพระดังซึ่งถึง ๒๔ รูป ครั้น ณ
 วันเดือน ๕ ขึ้นค่ำ ๑ ปีกุนตรศก^๑ เป็นวันดีวรรคตก่อนหน้าดังกรานต์อยู่ ๗ วันนั้น
 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นสู่เวจราชการแผ่นดินอยู่ ยัง
 หาได้เดถึงถวดยราชสมบัติบรมราชาภิเศกไม่ จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมตั้งว่า
 ดังกรานต์ปีกุนตรศก^๑ นั้นให้ทำถวดยตามจาริตแผ่นดินในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า
 เจ้าอยู่หัวเดยกกับหนึ่ง ให้บอกพระดังรนาชนอกคหนึ่งเป็นจำนวนพระดังซึ่ง ๒๕ รูป
 ต่อ ณ ดังกรานต์ปีชวดจัตวาศก^๒ จึงจะให้ปฐมดังกรานต์ในแผ่นดินพระบาท
 สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริไว้ถึง ณ ครั้น ณ วัน เดือน ๖ ปี
 กุนตรศก^๑ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นถวดยราชสมบัติ
 บรมราชาภิเศก แล้วให้พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย ธิเบเร่งทำการ
 พระเมรุมาศจะให้แล้วเสร็จในปีกุนตรศก^๑ นั้น การพระเมรุมาศก็ไม่สำเร็จในเดือน
 ๕ ปีกุนตรศก^๑ จึงยังหาได้ถวดยพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า
 เจ้าอยู่หัวไม่ ค้างดังกรานต์ปีชวดจัตวาศก^๒ มา ก็ในดังกรานต์ปีชวดจัตวาศก^๒ นั้น
 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมตั้งว่า ให้คงไว้เหมือนอย่างปีกุนตรศก^๑
 ทรงพระราชอุทิศถวดยกับพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวอกกับหนึ่ง แต่ว่าอย่า
 ให้บอกพระดังรนาชนอกเหมือนแต่ก่อนเลย ให้คงไว้ตามจำนวนปีหลังนั้น เป็นแต่ว่า
 พระราชาคณะทมแก่มรณภาพขาดตำจำนวน ๒๕ รูปไป จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า

โปรดกระหม่อมให้หมื่นต์พระราชคณะพระครุฑมุกตุมแต่มีอายุมากบ้าง น้อยบ้าง
 เพิ่มเติมเข้าให้ครบปีละ ๒๕ รูปเป็น ๒ ครัง ครนเดือน ๒ ปีชวดจัตวา ค^๒ จึงได้
 ถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เดรัจฉา พระ
 บาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริว่า พระราชพิธีสังกรานต
 กเป็นจารัตชัตตยราชประเพณีสืบ ๆ มากจะทรงประพฤติดต่อไป ณ สังกรานตคตบับนดู
 เบญจศก^๓ น โปรดให้เป็นปฐมสังกรานต จะหมื่นต์พระราชคณะมาถวายไตรสรง
 นาแต่ ๕๕ รูปพอครบกับพระชันษา จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เลือกคัดพระ
 ราชคณะที่มีอายุมากกว่าพระชันษา กับทงเจ้าพระทเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ ที่มี
 พระชันษามากกว่าพระชันษา และน้อยกว่าพระชันษากมี ได้จำนวนพระมากกว่า ๕๕
 รูปไปก็จะต้องชกถอนเสียบ้าง ทรงพระราชวิตกไปว่า พระราชคณะที่มีอายุมาก
 เคยได้ไตรสรงนามาแต่ก่อนก็จะมีคความน้อยใจ นึกเห็นไปต่าง ๆ กันจึงมีพระบรมราช
 โองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมสั่งว่า พระราชคณะที่มีอายุมากกว่าพระชันษา
 นั้น ยังหาได้รับไตรสรงนาในบับไมกมีและพระราชคณะที่เคยได้ไตรสรงนามาแต่ก่อน
 แล และบับจะหาได้ไมกมีโปรดอยู่ว่าคงจะบวกชนบับละองคนนอย่างหนึ่ง ยังอก
 อย่างหนึ่งนั้นจะให้ผลัดเปลี่ยนเวียนกันเข้ารับไตรสรงนาทกปี ให้ครบพระราชคณะ
 ที่มีอายุมากกว่าพระชันษานนทุกรูป อนึ่ง พระราชคณะที่มีอายุมากเคยได้ไตรสรง
 นามาแต่ก่อนและอาพาธอยู่ในบับมารับไตรสรงนาได้ให้ยกไว้ก่อน ต่อเมื่อโรหายบ้วยจะ
 เข้ามารับไตรสรงนาได้จึงจะบวกชนในบับนั้น ๆ ต่อไป กับพระราชคณะที่มีอายุน้อยกว่า
 พระชันษาได้ทรงจัดให้เข้ารับไตรสรงนาชนใหม่ในบับหนึ่งสองบับนั้น บับถอนเสียจาก
 ไตรสรงนาให้ไปขึ้นสังกรานตคตบับนั้น ทรงพระราชดำริเห็นว่า ราชคณะนั้น ๆ จะ

ได้มาพบและมาคุยไปองค์หนึ่งหลาย ๆ คำรับ บางองค์ก็จะชอบใจกว่าได้ไตร่ตรองหน้า
 เดี่ยวอีก อนึ่ง ไตร่ตรองหน้าดังกล่าวมานั้น จะถือเอาเป็นธรรมเนียมเดิมเหมือนหนึ่งไตร
 ่ตรองไม่ได้ พระราชาคณะที่ได้ไตร่ตรองหน้าในปีนั้นแล้ว และบิตต่อไปหนักคงจะต้อง
 ผลัดเปลี่ยนนอกเดี่ย ให้องค์อื่นที่ยังไม่ได้รับไตร่ตรองหน้าเวียนกันไป ให้
 พระราชาคณะที่มอายุมากได้ทวงถงกัน การข้างหน้าจะทรงตงต่อไป เกดอกว่าพระ
 ราชาคณะที่ไม่ทราบพระกระแแต่พระราชดำริก็จะคิดไปต่าง ๆ จึงทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้เรียงเป็นคำเผด็จ ให้กรมพระธรรมการ กรมสังฆ
 การมาเผด็จประกาศกับพระราชาคณะทั้งปวง ให้ทราบตามพระกระแแต่ ซึ่งทรงพระ
 ราชดำริไว้ดังทุก ๆ องค์ คำประกาศมา ณ วันจันทร์ เดือน ๕ แรม ๑๑ ค่ำ ปีช
 วยังอยู่ในจัตวาศก ๆ.